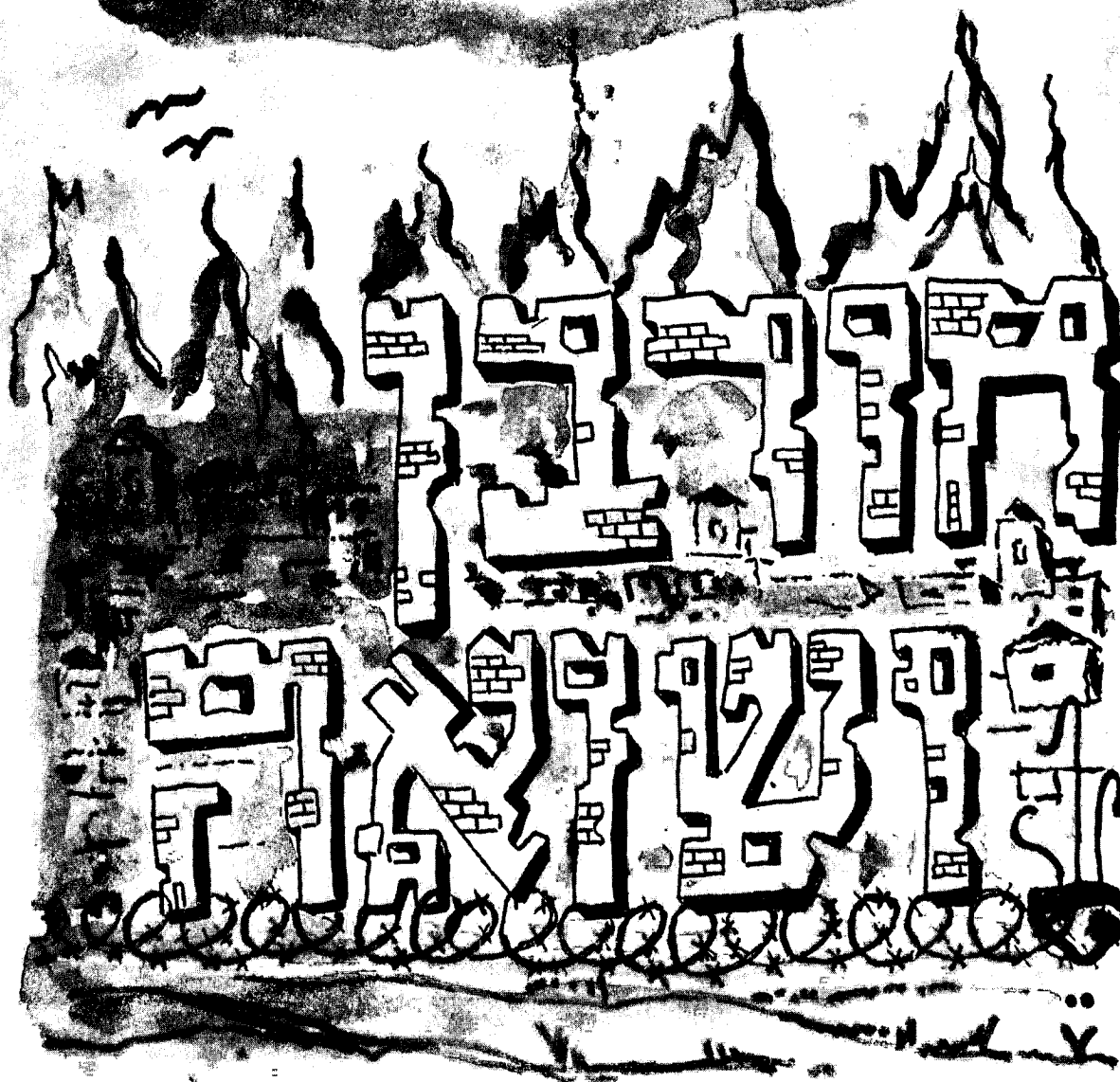

מיליון דקות

בְּכַל לֵב בְּכַל לֵב

• שְׂרָאמַת הֵם אֵינֶם בְּעוֹלָם, שְׂרָעָחוּם לִי גוֹיִים;
שְׂקִבּוּרָה קְלָבִים הֵם קָבְרוּ אֶת גּוֹפֵי הַיְקָרִים;
שְׂתַבּוּאוֹת שְׂמֵשׁ עֲלֵיהֶם עַד-קִצִּיר וּפְרָפְרִים סִסְגוֹנָיִים..
וּמְרַחֲבִים שֶׁל דְּשָׂאִים וְשֵׁם רוּעִים עָרְדִים, עָרְדִים --

שְׂלֶשֶׁם לֹא אוֹכֵל אֶף לְבוֹא כְרוֹכֵב עָלֵי סוּם
וַיּוֹרֵד בְּשָׂרָה הַמְלַבְלֵב לַעֲת עָרֵב סֹגֵל
וְתָר לְמִבְרָם הַנְּעֵלֶם הַחַת שְׂחַק עוֹל,
כְּדֵי שְׂאֲבֵכָה יְחִידִי וְנִכְרִי אֶת בְּכִי
כְּבָנִם יְתוּמָם וְלַהֲדַטִּיב וּלְנִשְׁק רְגָבִים,
שֶׁהֵם לֹא-שְׂלִי וְקוֹדֵשִׁים: מְדַמִּי הֵם רְוִים --

שְׂיָפִים הַלִּילוֹת שֵׁם וּבִטְמִים וְקוֹרְצִים כּוֹכְבִים;
וּמְגִדִים אֲפִילִים בְּעֵצִים וְצָרְד וּכְלָבִים;
חֶבֶת בְּאֵר עִם יָרֵחַ לְסָף.. וְחִכָּה עֲנָבִים;
וְנִעוּרֵי הַגּוֹיִם רְנִים רֹן וְאוֹהֲבִים אֲהֵבִים;
מְלַבֵּד אִמַּת-מִים, שְׂהִיא מְפַכְפְּכַת בְּצַעַר
אֶל צַר הַמְסָלָה, הַהוֹלְכַת לְפָרָא הַיָּעַר
וְחוֹמַקַת אֶל חִיק הַזְּעָפֹן הַנּוֹצְדִי: הַנְּהַר --

שֶׁהֵם פּוֹסְעִים-לְהֵם-שֵׁם בְּכַל אוֹתָם הַשְּׂבִילִים, הַדְּרָכִים,
שְׂאֲבֵי וְאִמִּי, אֲבִיהֶם וְאִמָּם וְאִנִּי בְּנָם וְנִכְדָּם
פְּסָעֵנו לְמָנִי אֱלֹהִים וְהַלּוֹם וְשִׁיר בְּלֵב דָּד, עִם
צָרוֹר-כְּסוּפִים-בְּלֵב בְּלוּב בְּעָרוֹנַת פְּרָחִים --

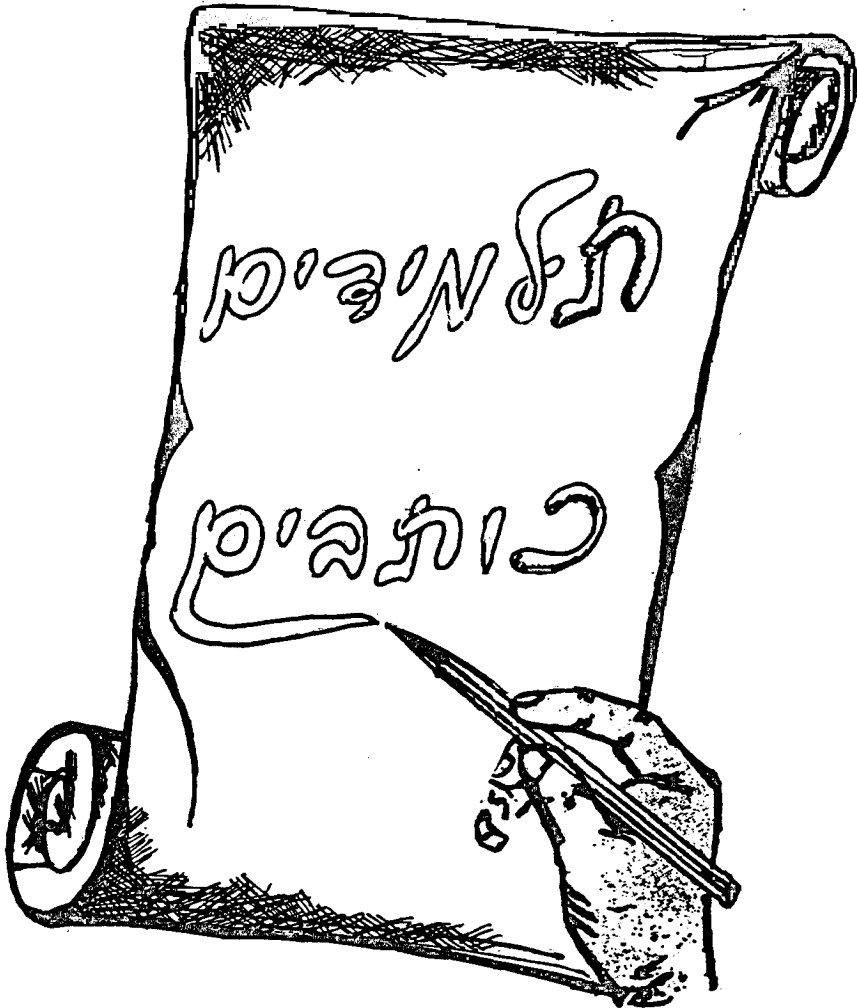
שְׂיִלְדֵי נְעַמְנֵינו שׁוֹכְבִים עִם זְמַנֵּינוּ בְּחִיק
בְּלִי רַעַת מְרוּעַ וְעַל מָה בְּצִקְרוֹ לְקַחוּם
הַגּוֹיִים הַרְעִים מְעָרוֹנַת אִמָּם לְהַרְגוּ
לְמָה הַנְּבָאוּ אֶל הַבוֹר כְּכַבְּשִׁים וְטַבְחוּם;
וְעִינֵינוּ צוֹפוֹת לְבוֹרָם בְּלִילוֹת-בְּלִילוֹת:
אִיךְ הֵם דְּמָבִים-נִסְפָּנִים בְּשִׂקְבוֹת אֲפִלוֹת --

ארגון יוצאי
מז'יריץ דקורץ

בית-הספר ע"ש רמז
חולון

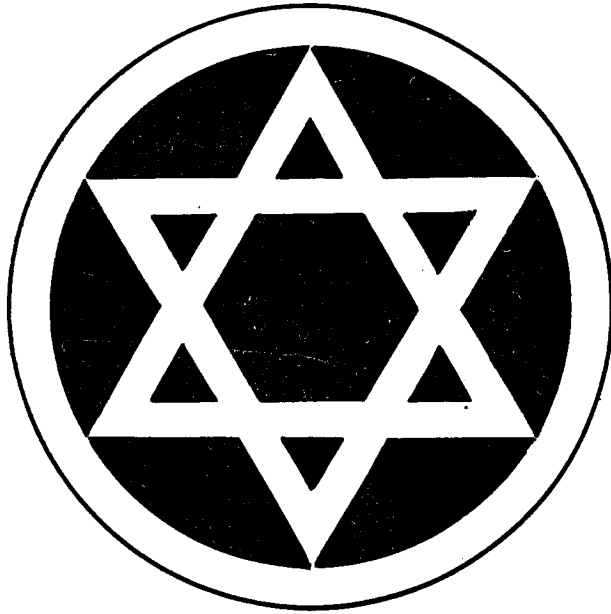
מצודיץ דקורץ

חודבך רשומה

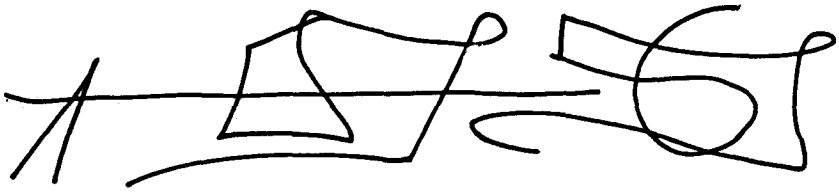

החוברת יצאה לאור
הודות לתרומתו של
שמעון אפשטיין מקנדה
לזכר רעייתו
עיניה ז"ל

- ע ר י כ ה - משה אריון
עיטור השער - בנימין אברהמי
ציורים - שולמית ארן ("אותיות ופרחים")
ציורי ילדים - יהודה רוט, מרים ג'מאל, אורלי בגדדי
עיטור השער האחורי - אלבום "בוכנוולד"
עיטור החוברת - יונה מנוחין

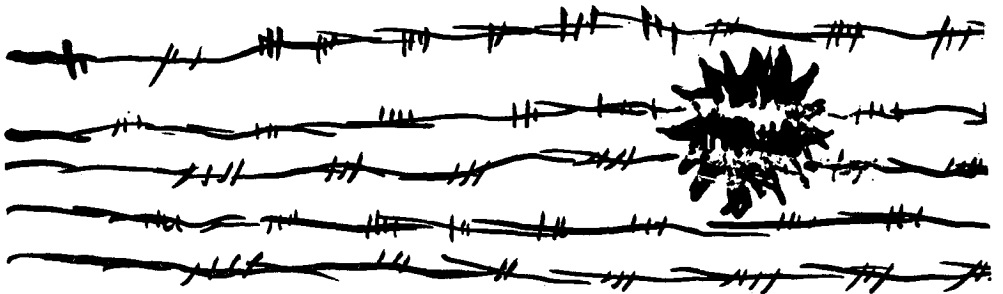
איך יערב לי אכול ושתות
בעת אחזה,

כי יסחבו הכלבים את כפיריך?
או איך מאור יום יהי מחוק לעיני,

בעוד אראה

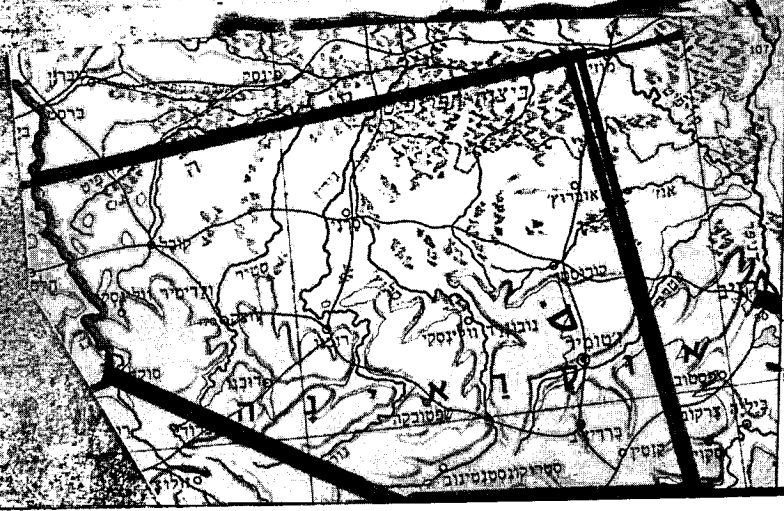
כפי עורכים פגרי נשריך?

יהודה הלוי

עולם מאבד

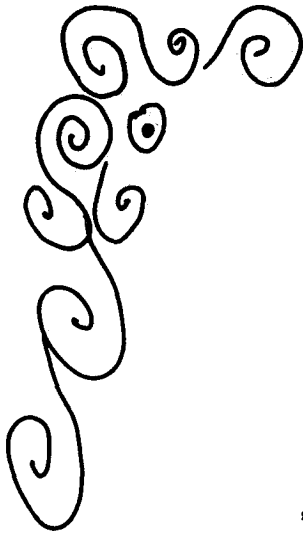
וההלין

וההלין

מתוך מסכת

שבועה ע"י

תלמידי בית-הספר

על כנפים הינשאי נא, נפשי העצובה.
אל אותם שדות ירוקים,
גבעות יערים
שלרחבי נהרות כחולים משתרעים,
אל שדות תרובה מלאה,
הוד ויפעה מרצפת,
מזהיבה מחטה
ומדגן מכספת,
מקום בלבנת שלג פורחת כוסמת
ובעדנת לחי נערה אספסת מאדמת,
ותחומי ניר את הכל
מקיפים כפסים,
ביניהם פה - ושם
עומדים דומם אגסים...

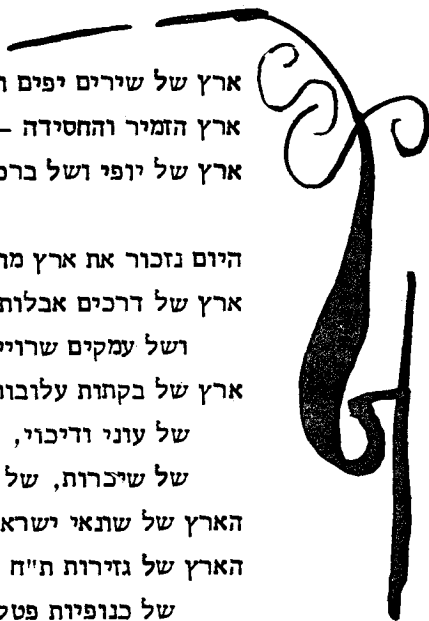
(עפ"י מיצקיביץ')

היום נזכור את ארץ מולדתנו,
ארץ של שדות מניבים שיפון וחיטה,
של גי-פרי,
של יערות אלון, ליבנה ואורן,
של בקתות בלובן ובחכלת,
של נהרות, ביצות ואגמים,
של פרחי הלילך הסגול,
של פרחי "אל תשכחני" התכולים,

ארץ של שירים יפים ונוגים,
ארץ הזמיר והחסידה -
ארץ של יופי ושל ברכה.

היום נזכור את ארץ מולדתנו,
ארץ של דרכים אבלות
ושל עמקים שרויים בתוגה עמוקה,
ארץ של בקתות עלובות,
של עוני ודיכוי,
של שיכרות, של גסות, של אכזריות,
הארץ של שתאי ישראל ורוצחיו,
הארץ של גזירות ת"ח ות"ט,
של כנופיות פטלורה,
של קוזקים,
של אנשי בנדרה ושל נאצים -
ארץ של שנאה, ארץ של קללה.

היום נזכור את ווהלין,
ווהלין של חסידים,

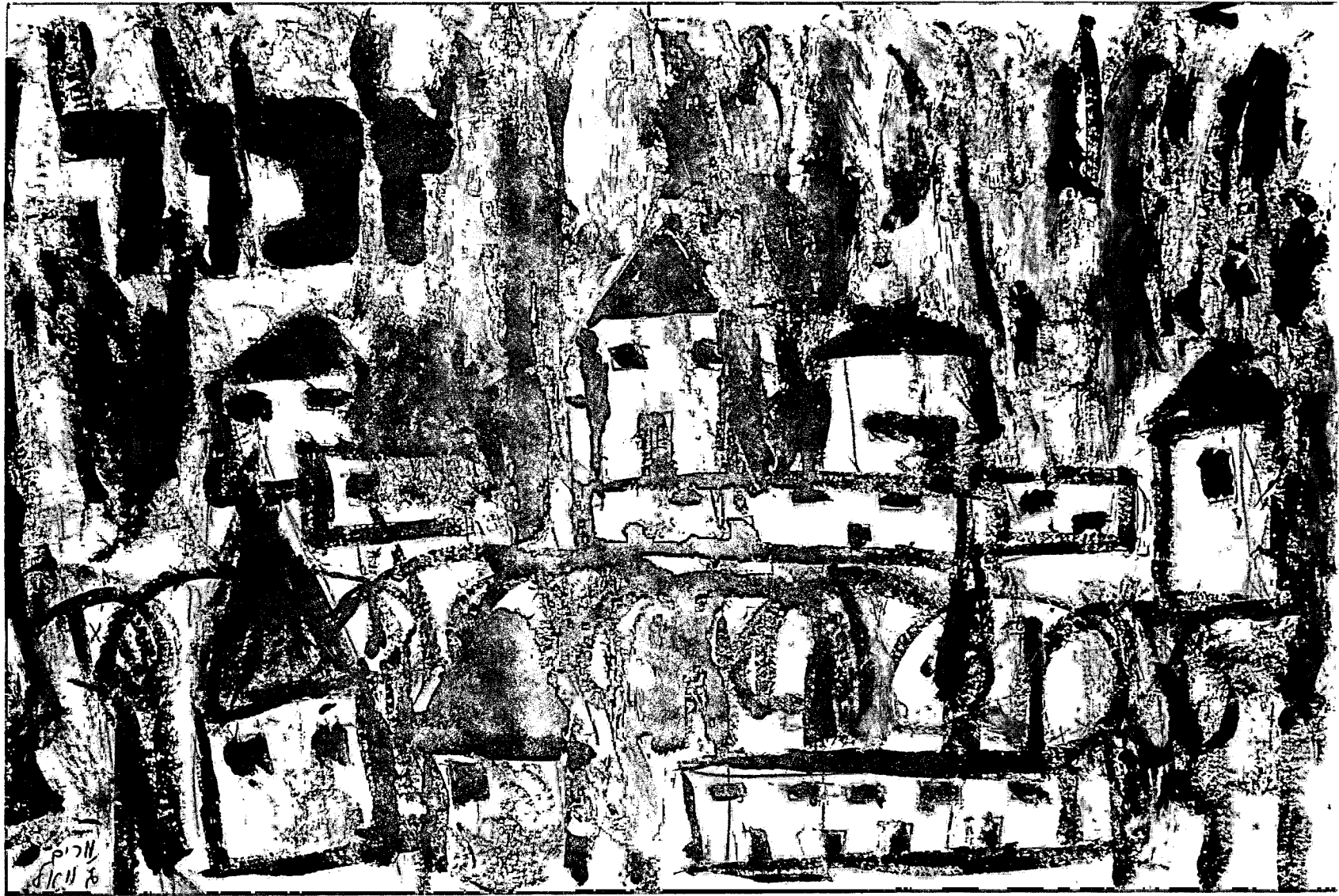
של רבי דוב-בער, "המגיד הגדול"
ממז' יריץ'

של ר' זוסיא מאנפולי,
של ר' לוי - יצחק מברדיצ'ב,
ה"יהודים הטובים", הרחמנים
ואהבי ישראל,

ווהלין של המהרש"א ושל המהרש"ל,
גאוני ישראל ותפארתו,
ווהלין של ביאליק ושל פייארברג,
ושל למדן ושל סיגל,
ווהלין של בתי-ספר "תרבות",
"חדרים" ו"ישיבות",
ווהלין של תורה, של חסידות,
של תרבות ישראל

לוריס
8/16/48

היום נזכור את מז' יריץ',
מז' יריץ' של יהורים פשוטים ועמלים,
של יהורים דבקים באמונת אבות,
של לומרי תורה ומשניות אחרי יום עבודה מפרך,
של אומרי תהילים בניגון מתוק,
מז' יריץ' של בעלי-צדקה וגומלי חסדים,
מז' יריץ' של חסירי טריסק ומקרוב,
מז' יריץ' של "תרבות" ו"אור תורה",
מז' יריץ' של "חדרים" ו"מלמדים",
מז' יריץ' של השומר-הצעיר, של בית"ר
של גורדוניה, של השומר הדתי,
מז' יריץ' של חלוצים, של חולמים ולוחמים,
של מקדשי שם ה' וישראל -
מז' יריץ' של קדושה וטהרה,
מז' יריץ' של אהבת השם
ושל אהבת ישראל.

קינה על העיירות היהודיות

מאת א. סלתימסקי

בפולין עיירות יהודים נעקרו.
שוא נרות תחפש, בחלון שם זהרו,
שוא תקשיב לניגון מבתי-כנסיות.
נעלם כל שריד שם בלוי וקרוע
תמחו העקבות וכסה דם בחול,
וסיד למשעי שוב כל כוחל רעוע
כאחר מגפה או לכבוד חג גדול.

עיירות עוד אינן.
אותן עיירות עוד אינן.
זקנים יהודים על חורבן שם בכו,
אך קשב אל הבכי רק דמי הגנים.
אותן עיירות עוד אינן, אף
כי רמו
מעל ירחים, כוכבים, ערפל.

אלה
אזכרה
ואהמיה...

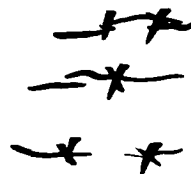

העיירה היהודית

עפי" דבורה בארון

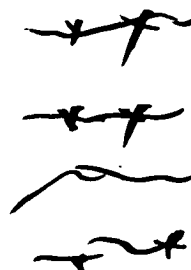
כיצד מתארת הסופרת את הסבל הפיזי של היהודים בגולה?

היהודים היו שרויים תמיד בפחד מפני הגויים אשר מסביב. בשהגויים חגגו את חגיהם שם בכפריהם - פחדו פה היהודים. ו"מה נורא היה הפחד באישון לילה, באפלה. ולא היה זה פחד שוא. פעם בפעם באו הגויים לחבל בעירה. בהמונים באו. והמעטים פה - מה יכלו לעשות, אם לא לבוא למקום סתר ולהחבא או לברוח".

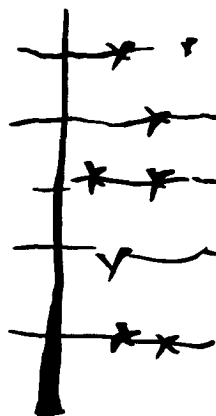
מה היו הדאגות של היהודים בגולה ביחס למצבם הנוכחי והדאגה לעתיד?

ביחס למצבם הנוכחי דואגים היו היהודים שמא יבואו הגויים לחבל בעיירה. אך הם דאגו גם לעתיד של ארצם הנכספת, לעתידם של אחיהם ולעתידם עצמם: "בית אם סיד והשאיירו בו רבוע שחור, כזכר לחורבן בית-המקדש. מאורע חשוב, כי נרשם בספרי הזכרון, וקבעו תמיד את זמנו לפי מנין השנה שלאחר חורבנה שלה, של ארץ-ישראל. וכשהזכירו את השם ירושלים, הוסיפו בכונת הלב את המלים: תבנה ותכונן".

התורה - תמצית חיי היהודים.

"שרות ויערים וגויים, הרבה גויים, ובהוך זה רצועת אדמה, שהיא לבנה בחורף משלג וזהבה בקיץ משמש, ובה נודף ריח תורה. לא היו להם לאנשים לא גנים ולא שדות ולא זרע ולא קציר, אבל ספרי הקדש היו אתם, ובהם הגו. בספרים האלה מצאו אחינו את התקוות הטובות לימים הבאים. את הבית עזבו, את הרכוש הפקירו - אבל ספרי התורה תמיד היו מצילים. עליהם מוכנים היו להקריב את חייהם. כי אם אין אלה להם - מה אפוא יש להם?"
ריח התורה נדף מכל פנה יהודית. החורה היתה תמצית חיי העם, והעם היה מוכן להקריב את חייו למענה.

כיצד מתארת הסופרת את חיי ההוה של היהודי כמעבר זמני לקראת חייו העתידיים בארצו?

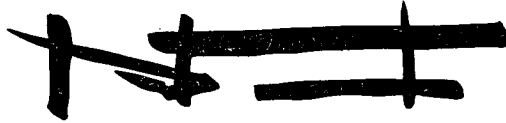
חיי ההוה של היהודי הם כמעבר זמני לקראת חייו העתידיים בארצו; אמנם, ארץ-ישראל רחוקה - אבל השמים קרובים היו, ואליהם נשאו יום יום את תפלתם. הם התנחמו גם בזה, שהארץ עודנה עומדת כשמוחה. אינה מצמיחה ירק ואינה מוציאה פרות ומתאכלת עליהם כאם זו שנטרדו ממנה בניה. אך הם שמרו כל הימים את אמונם רק לה. הישיבה בגולה היתה רק זמנית, ישיבה לעת-עתה. ודאי, שבינתיים המשיכו לחיות את חיי יומם: בנו בתי-דירה, עסקו במקח וממכר, אלא שבכל אלה לא הסיחו מעולם את דעתם מן הארץ. בית אס סיד, והשאירו כו רבוע שחור, כזכר לחורבן ביתה שלה. מאורע חשוב, כי נרשם בספרי הזכרון, וקבעו תמיד את זמנו לפי מנין השנה שלאחר חורבנה שלה, של ארץ ישראל.

חייו הכפולים של היהודי בגולה.

העם חי בגולה חיים כפולים: הגוף כגולה והרוח בארץ: "אמנם, הארץ היתה רחוקה - אבל השמים קרובים היו, ואליהם נשאו יום יום את תפלתם".
כשם שאמר ר' יהודה הלוי: "לבי במזרח, ואנכי בסוף מערב".

יפה יעקב - כתה ח' - תשכ"ח

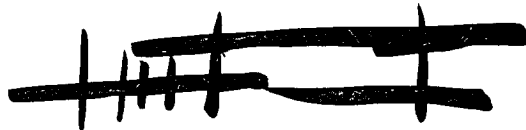

כאי קטון בלב ים כן היתה העיריה העברית, נקודה בלב ים של גויים השוטמים אותה ורוצים בחרבנה. ומדוע? כי כולם עושים אך רשע ומזימות נקם יהגו ואילו עדת ישראל בדלה מקהלם, עוסקת בתורה ואורח-חיה רצופים יושר וטוהר המידות.

לצנינים היתה העיירה בעיני הגויים ולכן חפצו בחרבנה, ופעמים רבות אף לנדותה מדה-האמת והיהודים חיו בצל הפחד מפני הגויים הבאים להשמידם. אך גם בחסות התורה, אותה למדו כולם מקטון ועד זקן ועליה שמרו מכל יקר, כי ידעו - באבדנה אין להם חיים. עליה נלחמו ומתו אנשים רבים בקדושה וטהרה. חשובה כתורה היתה להם ארץ מורשת אבותם - ישראל ובירת הנצח שלה - ירושלים אליה נשאו תפילתם, חגגו חגיה והתנחמו בכך שגם היא האדמה - האם לא שכחה אותם וכמוהם עומדת היא אבלה ושוממה ומחכה לגאולה שתבוא מהם - מבניה.

דליה קצבורג - כתה ז' - תשכ"ח

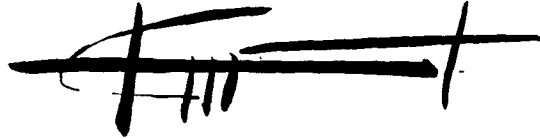

העיירה מוקפת היתה שדות וערים וגויים, ובתוך כל זאת היתה פיסת אדמה שמשם נדף ריח תורה. חכמים רבים למדו תורה, הרבי למד, הזקנים ישבו בבתי הכנסת והילדים ב"חדרים".

לא היו להם ליהודים שדות וגנים. רק ספרי הקודש שבהם הגו כל הזמן. בהם מצאו את התקוות הטובות לשנים הבאות. בתורה כתוב היה מה יקרה לעם אם יעזוב את ה', ומה יקרה אם העם יעבוד את ה'. ואמנם אם הדבר הראשון התקיים, תתקיים בודאי גם הגאולה ועם ישראל ישוב לארצו. הארץ היתה רחוקה אבל השמים קרובים ולשם היו מתפללים יום יום. הם התנחמו בזה שארץ ישראל אינה מצמיחה דבר לזרים, ובתוך ליבם קיוו שבוא יבוא היום והם יעלו לא"י ויפריחו את שממותה. בכל זמן היו מתפללים למען ארץ ישראל. הישיבה בגולה היתה זמנית, אך היהודים בגולה בנו בתים, עסקו בממכר ובמסחר ועמדו על המקח, אך את א"י לא הסיחו מדעתם. בית שסויד הושאר בו

רצוע שחור לזכר חורבן ירושלים. כשהזכירו את ירושלים אמרו בכנות: "תבנה ותכתנן".
הפחד מפני הגויים היה נורא, הגויים היו מתפרעים אף באישון לילה בתוך העיירה
ועושים שמות. היהודים ברחו והפקירו את רכושם, אך ספרי הקודש תמיד היו אתם ותמיד
היצילום.

עפרה לובנוב - כתה ז' - תשכ"ח

ידיעות גאוגרפיות ומראות העיירה

העיירה שכנה בסמוך לגבול הפולני-סובייטי, במרחק עשרים קילומטר מהעיר קוריץ
וכארבעים וחמישה קילומטרים מהעיר המרכזית רובנה. כאשר התן מתקרב למז'ריטש
מרבנה אז נגלים לעיניך שלשת הבנינים הגדולים של העיירה הם: בית הכנסת הגדול,
בית הספר העממי הפולני והכנסייה. ממול לבית הכנסת נמשך רחוב אל בניני הארמון של
הפריץ סטצקי, בעל אדמות העיירה.

העיירה נפרדה לשני ראשים - העיר הישנה והעיר החדשה, והקשר ביניהן
הוא: "רחוב הכביש", וממנו הסתעפו רחובות וסימטאות צדדיים. העיירה היתה יפה לפי
דברי זהבה פדרמן: "רבים ויפים לאיך-ערוך הם זכרונותי מהעיירה, בה נולדתי וגדלתי,
אך יפים שבעתיים הם הזכרונות הקשורים בנופה ההדור שבסביבת העיירה, בה בליתי
ימי נעורי ובה ספגתי לתוך דמי הצעיר אהבת מולדת מהולה בבושמי הטבע מרניני הלב".
מחוץ לעיר זרם נחל שמימיו נשתפכו לנהר הודין. ממרכז העיר יצא שביל לנן הגדול
של סטצקי. העיירה נחלקה לשלושה אזורים הם: "המרצפת", השוק והירכתיים.

דלת סימן-טוב - כתה ז' - תשכ"ח

בתי ספר בעיר

האסון האיום, שניתך על אלפי קהילות, שבעקבותיו הקיץ הקץ על מיליוני יהודים אנשים, נשים וטף, החריב גם את העיירה מז'יריטש.

בית-ספרי החליט להנציח את זכרם של קדושי מז'יריץ', למען הציב יד ושם לדורות הבאים.

בית הספר הראשון לעברית בעיירה היה בביתו של ר' חיים רובינשטיין. היה זה מוסד צנוע, שרב חניכיו היו בנות, מפני שהבנים למדו בחדרים. אין לתאר באיזו מסירות נפש ובהקרבה עבדו האנשים בתוך המוסד, מתוך מגמה ברורה להפיץ את הלשון העברית ואת הרעיון הציוני בין הנוער. נעשו מאמצים רבים ביותר כדי לשכלל ולשפר את המוסד ואומנם המפעל הלך וגדל, ושימש מופת בפעילותו למוסדות אחרים.

משה דרויש - כתה ז' - תשכ"ח

א. ה. ט. ש.

חלוצים ומגשימים

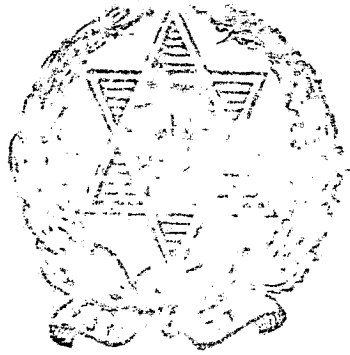
החלוציות פעמה בלב כל יהודי בגולה. כל נער ונערה חשקו לעלות לא"י.

הרעיון פעל בעוצמה בקרב בני מז'יריץ' שבחבל ווהלין. הנוער ראה בתנועות החלוציות את מבשרי ההגשמה והגאולה. וגם בני העיירה רצו להיות מגשימים וגואלים. אבל ההורים התנגדו לתנועה. הם לא הבינו את הנערים ואת משיכתם לארץ-ישראל, שהיא חלק מחזונם בעתיד. החלוצים הצעירים יצאו להכשרות. הם הרגישו, כי משהו קורא להם לבוא לארץ.

כשהוחלט על זמן העליה בערו להבות של שמחה בלבבות. באותו רגע שכחו החלוצים, כי עוד רבה הדרך וקשים המכשולים. הכיסופים העזים והאהבה הנרגשת למולדת היו טבועים כה עמוק בלבם, ששום מכשול לא הרתיעם. העיקר: "הגיע הקץ לגלות, נעלה ארצה לבנות ולהיבנות בה" - כך הרגיש הנוער החלוצי.

"אנו עולים ושרים... על חרבות ופגרים" - כך שרו החלוצים העולים לארץ ישראל.

ורדה חיים - כתה ז' - תשכ"ח

מתוך "ספר החיים"
של קבוצת "סרומפלדורר"
בקן "השומר-הצעיר" במז'יריץ
הוגש ע"י צבי פולישוק

טכּוּסִי קבוצתנו

האיש החפץ להביר את קבוצתו
יבוא הנה ויביט על טפּוּסִינו.
שנים - עשר אחים אנחנו.
בולנו באיש אחד נבחרנו
וראש על בולנו - מנהיגנו
שקוראים לו פּרִידֵל מנהלנו.

ראשון בשם דב וינר,
משבמו ומעלה מתרומם עלינו,
עוג מלך הבשן של חברתנו
יבוא בבבור לקהלנו.

שני לתורה בשם ישעיהו זינמן,
סוחר בעל פרנסה.
ופעם בשאלנו אותו
מדוע אחרת לאטפת הקבוצה,
ויען, נסעתי להושצ'ה להחליף את סוסתי
בסוס אדמוני.

שלישי בשם צבי פולישוק,
תלמיד חבם בשם מתמיד,
ראשו מלא מחשבות תמיד,
מתרחק מבנות,
בי אין דעתו נודה מהעולם הזה,

שְׁמֵי

שישי בשם יהושע קרמר,
בקבוצתו ייקרא בשם יהודה המכבי,
את גבורתו - נרגיש כולנו,
למרות שמכות טובות לא פעם יקבל מאתנו.

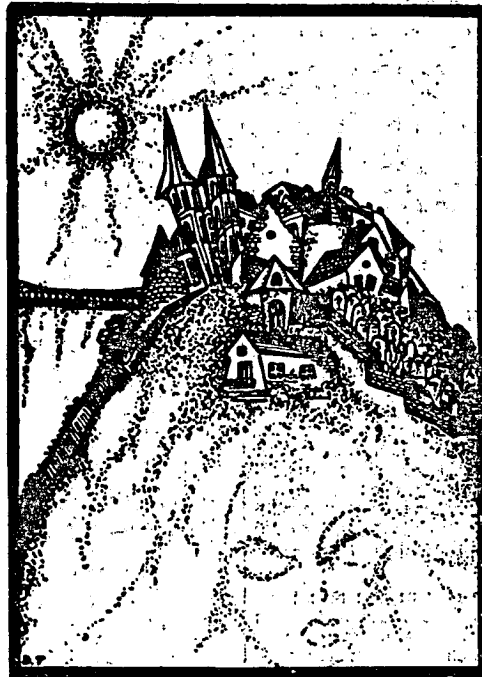
שביעי בשם יהושע פולישוק,
עוסק בספורט בקיץ ובחורף.
ביש-מזל, קנה מחליקיים,
אולם כל החורף גשם יורד.
יושב הוא ומתפלל:
שמים, בקשו רחמים עלי, הבו שלג וכפור.

שמיני בשם צבי הורביץ,
צייר נפלא.
אוהב לצייר את טרומפלדור,
חולם להיות מלך הציירים
של קהילתנו מז'יריץ.

בבנות יטפל
כשיבוא משיח צדקנו.

רביעי בשם משה גרשפלד,
טפס צחקני,
לפעמים שגעוני,
מרבה ליצנות.

חמישי בשם אברהם גייסי,
אוהב שיחת גדולים,
מרבה ריב המונים,
מהכבוד אינו מתרחק,
פיו מלא תמיד חכמות.
על כן נרבה לכבודו בתשבחות.

דוד פושינסקי

עיירתה של אמי (רישום)

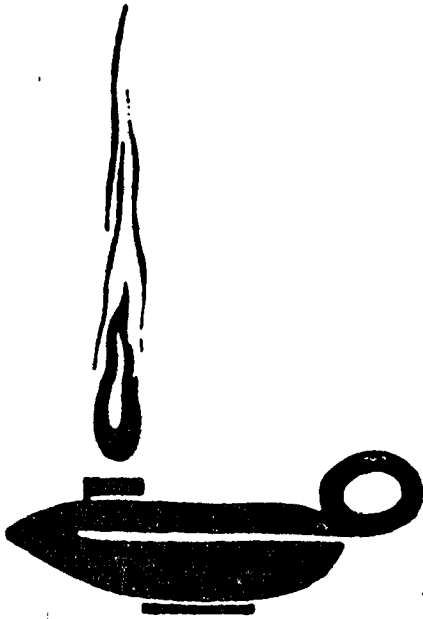
תשיעי בשם נוח קמינשיין,
זמר נפלא,
מוצא שגיאות בכטהובן,
חסיד גדול של החזן סירוטה:
פרש מצוין על סוסתו העיורת,
מתפאר שסוסתו היא בת
של הגזע האציל של ה"קליאטשע" של מנדלי.

אחרון אחרון חביב
שלמה פרידמן,
פאר הישיבה.
ברוך ומבורך שמו שנתן את התורה
ויש לשלמה במה להגות ולהשתבח,
בודאי בקרוב יצא קוהלת שני מקבוצתנו
ואת כסא הכבוד בודאי ינחול
בגן- עדן התחתון
בקרוב בימינו
וישמח לבנו, אמן ואמן.

25.11.1931

זכור!

הגרוש מגיטו מזריץ

המחבר - אליהו מגיד.
המחברם - בנימין סאב

במזריץ ילדה נאיכה, אימה ומספד אדיר.
עם שחר מקדם הגיעו האוקראינים לעיר.
בני אדם - הם רצים ומחבוא כל איש תר,
והאוקראינים חוכטים: „צאו לכפרו“.

אין מעוריך איז א יאמער, אן איכה, אן אימה, א קלאג.
געקומען זיינען אוקראינער אין שטאָט גאנץ פאר טאָג.
רי מענטשן - זיי לויפן, באהאלטן זיך אויס,
די אוקראינער - זיי שלאָגן: אין מארק גייט ארויס!

רצים וחוספים חכטה מאחור,
גלו גרמנים שם מקום-של-מסתור,
זרקו רמונים והרעימו קולם,
לכפר אין הולכים עוד - גוססים שם בדם.

מען לויפט און מען כאפט פון הינטן א קלאפ.
עס האָבן דארט רייטשן א קרייאווקע רערטאפט.
מען ווארפט דארט גראנאטן, ראָס הערט מען דאָך שוין.
אַנשטאָט גיין אויפן מארק טוט מען אין בלוט דאָרט
אויסגיין.

גם אמא תרוץ, על ערפה תינוקה
„לכפרו“ זו כנופית השוטרים בה מכה.
האם - תבולה חופזת מהר,
באה לכפר, תינוקה לה חסר.

עס לויפט אויך א מוטער מיט א קינר אויפן קארק,
די פאָליציאנטן זיי שלאָגן: „לויפט גיכער אין מארקו“.
די מוטער - זי לויפט דאן צעשלאָגן, געשווינרט,
זי קומט אויפן מארק און זי האָט גיט איר קינד.

מטלים המתים בכפר ובךחוב,
קולח הדם, הנרקע עד רטב.
בסמוך הגסטאפו, חיל יאחו אַכרים,
מצוחים לשוטרים הם: „סלקו הפגרים“.

עס ליגן די טויטע אין מארק און אין גאס.
ראָס בלוט טוט זיך גיסן או די ערד איז שוין גאס.
געשטאָפּע דערביי, או עס כאפט אָן א שרעק.
זיי שרייען צו די פאָליציאנטן: „פירט די טויטע אוועק“.

היהודים - הם יושבים תוף מכאוב וצרה.
קול צו: „קומו חיש, הסתדרו בשורה“.
היהודים מתנצבים אז מבוהלים,
מתים-למחצה לקרונות מובלים.

רי יידן זיי ויצן אין צרות און אין פיין.
מען שרייט: „יידן, אומשטיין, אין די רייען שטעלט
זיך איין“

רי יידן שטעלן זיך אלע אין שרעק.
מען פירט זיי האלב טויטע צו די באנען אוועק.

הובאו היהודים ככר קרוב לקרונות,
מינצים הם, צלפי יגונות,
מדכדכים, כאובים עד-בלי-די,
כל קרון השלכו בו מאטים אזי.

מען האט שוין די יידן צו רי באנען געבראכט.
זיי זיינען צעמארדעט און זיינען פארשמאכט,
זיי זיינען אין אומעס און זיינען אין פיין.
מען ווארמט זיי צו צוויי הונדערט אין רי וואגאנעס
אריין.

הרכב צפר, במרחק נצלם,
היהודים המומים שם קופאים על עמדם.

אחת מבנות מז'יריץ', דנייה זינמן, הי"ד, נחונה בכשרון ספרותי רב.
בימי השואה הרבתה לכתוב. לאחר ה"שחיטה" ברובנה כתבה:

נאך ראוונער שחיטה...

עס איז כדאי דאס צו באשרייבן.
ס'זאל פאר איין אנדיינק בלייבן.
אויב איבערלעבן וועט אונדז זיין באשערט.
וועט דאך ניט זיין פארווערט.
דאן וועלן מיר דאס לעזן אין גרויס פריידן.
און זיך דערמאנען די געפעלטע ליידן.
ווען אבער חלילה ניין -
און מיר וועלן פון דער וועלט גיין.
צי קענט איר, ליבע מענשן, דענקען
און מיר איין טרייסט-ווארט שענקען.
אז פון טויזנטער וועט כאטש איינער בלייבן.
וועגן די שרעק דערצילן און באשרייבן...

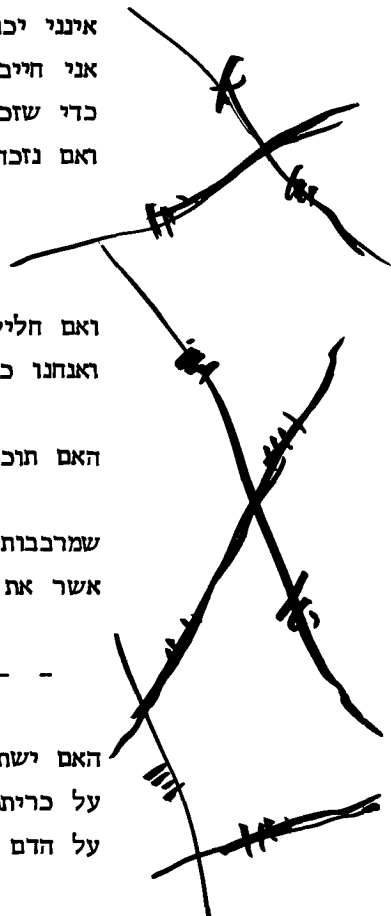

צי וועט די וועלט גאר שווייגן,
דאס פארשניידן אזוי פיל יונגע צווייגן,
אומשולדיג יידיש בלוט ווי וואסער פארגאסן,
וואס האבן נאך פון לעבן ניט גענאסן...
אה גאט פון נקמה, באווייז דיין ווינדער,
אויף די מענטשן-חיות, מערדער פון קליינע קינדער...

הרי התרגום העברי של השיר:

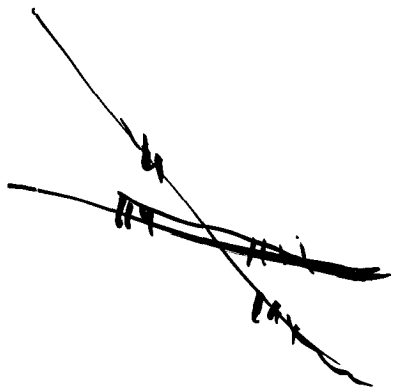
אינני יכולה לשתוק
 אני חייבת לכתוב על הרצח,
 כדי שזכרון הזוועות יישאר לנצח.
 ואם נזכה ונישאר בחיים,
 אז נקרא
 וניזכר בימי היסטורים
 אפילו בימי שמחות.
 ואם חלילה לא -
 ואנחנו כולנו ניכרת
 מעץ החיים, -
 האם תוכלו, בני-אדם, לעודדנו
 ובניחומים לנחמנו,
 שמרבבות יישאר אחד,
 אשר את האימה יתאר לעד?

האם ישתוק העולם
 על כריתתם של ענפים רכים כל-כך?
 על הדם היהודי הטהור,
 אשר כמים נשפך?
 על החיים שנקטפו באיבם?

ה', אלוהי הנקמות!
 הפלא מכותיך באנשים
 שהפכו לחיות,
 ברוצחיהם של תינוקות!

מאת ורדה חיים - כחה ח' 2

דוניה

דוניה שלנו היתה ואיננה!
 כן, זו דוניה, דוניה ממז' יריץ',
 היכן נעלמה וגזה לפתע?
 ועמה נעלמו עוד אלפי יהודים?

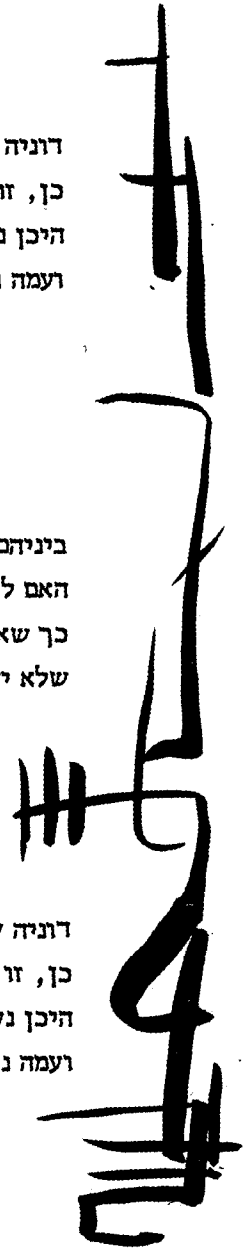
היכן הם שיריה, שיריה הערבים?
 היכן הם אלפי-אלפי היהודים?
 צעדיהם הכושלים עדיין נשמעים,
 לקראת דרכם האחרונה הם צועדים.

ביניהם היא דוניה, דתיה היפהפיה,
 האם לדרכה האחרונה היא הלכה?
 כך שאלו אלפי יהודים,
 שלא ידעו לאן מובלים.

דתיה! - קראו אלפי לכבות, -
 היכן מראיה ועיניה הטובות?
 היכן קולה השקט והשלו?
 והיכן דבורה הנאה והערב?

דוניה שלנו היתה ואיננה,
 כן, זו דוניה ממז' יריץ',
 היכן נעלמה וגזה לפתע,
 ועמה נעלמו עוד אלפי יהודים?

אלפי יהודים הובלו לרצח,
 אך זכרם ישאר לצח.
 יהי רצון,
 וחיינו יהיו ראויים לזכרם!

לזכר מז'יריץ' העיירה האהובה

תמונות, תמונות ורק תמונות. זה כל מה שנותר מהם. תמונות מצהיבות באלבומים
שונים. והעינים מביטות, חודרות, עדיין כמסרבות להאמין, הדמעות יבשו זה מכבר,
אולם הלב דווי, והכאב מציק לאין נשוא.

אני עוצמת עיני ורואה מתוך נהרות דם, מתוך
שואה נוראה נבטת אלי מז'יריץ' רחוקה יותר.

אני רואה את מז'יריץ' בימיה הטובים, בימים
שהדרוס הנאצי לא קם עדיין.

מז'יריץ' ביום שישי.

במשך היום ניכרת תכונה בעיירה, עקרות בית, שכליהן עמוסים כל טוב, מסתובבות
בשוק, בוחנות את הסחורה ומחפשות מצרך זה או אחר. מפטירות ברכת שלום אחת
לרעותה ומשוחחות ביניהן באידיש עסיסית. ידי השוחטים ביום זה עמוסות עבודה וסביב
דוכניהם מתקהלות נשים המבקשות לקנות בשר טוב ליום השבת. השוק הומה וסואן,
קריאות הרוכלים נשמעות, קירקור תרנגולות וקול המולה רבה נישאים באויר. ומלמעלה
זורחת השמש ועננים לבנים שטים במרומים, היום בהיר וקריר.

הנה, שעת דימדומים באה, האופק מאדים, בעלי העסקים ממחרים לסגור עסקיהם.
עקרות הבית ממהרות להחליק פה ולסדר שם לקראת בואה של שבת המלכה. הגברים
חוזרים מבתי המרחץ, פניהם נהרות בגיל והם מסלסלים בקולם.

מבית-הכנסת נשמעת תפילה נהדרת המושרת בדבקות ובהתלהבות ועולה לשמיים.
ובלב כל אחד תפילה משלו, תפילה לימים טובים שיבואו, תפילת געגועים לציון, השם
ירושלים נשא על שפתי כולם. ב"עזרת הנשים" מוחות הנשים דמעה נסתרת והן קוראות
ב"צאנה וראינה" בדבקות ואמונה שלמה.

ובחורף רוח חרישית מנשבת בין עצי היער ועוברת דרך הענפים מזרחה, הרוח נושאת את תפילת היהודים לעבר ציון הרחוקה - רחוקה ממז'יריץ', אך קרובה ללב.

בבית עומד ריח ניחוח של מטעמי שבת, השלחן עמוס כל-טוב, בקבוק היין מתנוצץ לאור הנרות המהבהבים, אשת הבית טורחת מסביב לשלחן, כשסינור לכן חגור למתניה הילדים עוזרים על ידה. האחד נושא קערת מרק מהביל, השני מניח צלחת דגים ממולאים. זה מניח צלוחית גזר מרוסק וריחני, אחיו מחליק את המפה הצחורה. כולם מתרגשים מסביב לשולחן. האב מקדש על היין, והמשפחה עונה "אמן". אחר כך קולחים הסיפורים על הבעש"ט ועל המגיד ממז'יריץ'. סיפורים העוברים מאב לכן והם מלאי קסם, העינים פקוחות לרווחה. הארזניים מקשיבות בצמא לסיפורי פלא אלה.

אולם ימי השישי השבת חולפים מהר, ואנשי העיירה מתערים מקדושת השבת, שאפפה אותם, וחוזרים לימי החול על מארעותיהם התרחשויותיהם, צעירי מז'יריץ' פונים לחזור לחדרים ולבתי-הספר ללימודי החולין. ילדי העיירה ממשיכים ללמוד בבית-הספר עברית ולקנות דעת.

השוק כרגיל מלא שאון המולה, צעירי העיירה מתוכחים ביניהם על פוליטיקה וענינים חיצוניים. ופיציע המשוגע ממשיך להנעים בכינורו, כשסביבו דרך קבע קבוצת תינוקות בית-רבן מקשיבים קשב רב.

הגנים הנפלאים בארמון הפריץ מלבלבים, ההגנים עוסקים בטיפוחם. כל אחד עסוק במלאכתו, והימים עוברים חולפים, ובלב שוב ציפיה לנפלאות יום השבת הבאה.

אדיליה יפה שוררת במז'יריץ'. אולם לא לאורך ימים. השאלה מנקרת בי ואיננה נותנת מנוח. מדוע? מדוע נשחתו חיים למופת, נרצחו בדם קר אנשים שכל פשעם היה נעוץ ביהדותם, מדוע נכזבו התקוות? מדוע נדרסה מז'יריץ' על-ידי הקלגס הנאצי, נפלה בידי חיות אדם עיירה על נשיה, טפה וזקניה? נותרו בנים ללא אבות, אמהות ללא פעוטות. מדוע זה נותרו שרידים שבורים ורצוצים בנפשם ובגופם, מה פישעם ומה חטאם?

אך השאלה תוסיף לנקר ולנקר. וממך מז'יריץ' לא נותר דבר זולת תמונות, תמונות, תמונות...

השואה שפקדה את יהודי מז'ריץ'

אלמלא השואה הנוראה שפקדה את העיירה מז' ירץ', היו החיים היפים ממשיכים לזרום במסלולם הקודם. חיי שלה ורוגע. ימים שטופי שמש ואור. העולם היה מראה את זיוו וחיינו וכל נפלאותיו.

עם רמדומי שחר יוצאות האיכרות לפועלן, בעלי המלאכה הולכים לדרךם הם, ההרכלים פונים אל השוקים. יחד מאחר נראים הילדים הפעוטים הבוגרים גם יחד יוצאים את ביתם כשפניהם מועדות לביה"ס ומטרתם לקנות חכמה ודעת. גברים ונשים ממהרים לעבודתם. במרום טסה ועוברת בקול ציוצים ערת סנתיות.

וכבר מאירה השמש במלוא אורה וחומה. קול המולה נשמע כשאון מים רבים. הכל הומה וסואן ברעש רב. נשות העיירה נחפזות לכלות מעשיהן בעוד יום. בוקר אופיני לעיירה מז' ירץ'. במעלה הגבעה, במעבה

היער יושבות קבוצות ילדים הלומדים ומשתעשעים גם יחד בחיק הטבע הנפלא. עם רדת יום מתחילה ההמולה לשכון. הכל כילו מלאכתם, הפרדת חזרות מן המרעה, האכרות חוזרות מעבודתן מלוות שירה, ומפיהן נשקפת הבעת האושר והסיפוק. בנות העיירה מסתגרות בבתיהן, גם ופיהן נשמעת מנגינה חרישית. חבורת נערים עולה בשביל הצר כינות לעצים הרמים, וכולם שואפים לתוכם את ההוד והתוף המופלא. אמהות אהבות עם ילדיהן הפעוטים הולכות לטייל בכון השדות וארמון הפרץ. האוירה אפופה שקט ומרגוע. אך מתחת לשקט זה כמוסה הרגשת צער ונכר. ערגה וגעגועים לאין סוף. כזאת הייתה פינת התמד של העיירה מז' ירץ' לפני החורבן הנורא.

הדבר החל ביום מן הימים, ואל העיירה נכנסו שוטרים גרמנים לאין ספור. פחד נחרדה מלאו את ליבותיהם התמימים של היהודים החפים מפשע. באויר ריחפה הרגשת מעקה פנימית בלתי ברורה. זה היה בתקופת שברעות, שלשה ימים לפני החג. אך ליהודים הזמומים והנבוכים לא הייתה שהות רבה לחשוב ולהעמיק בדבר. כבר הוצאה הפקודה, שחלק רב מהיהודים חייבים לצאת לעבודה עם אותם בדיהם לכפר נבירקוב. כולם פחדו מפקודה זו. היא רמזה ליהודים את בוא הקץ. חלק החל כבר לברוח לכל אשר ישארו

רגליו וחפשו מקלט אצל הגויים מתוך אשליה שאולי ישמרו על הידידות מימים עברו. אחרים ראו את היער במקום בטוח. היו שברחו מבלי לדעת לאן, אך יצר הקיום פעל אצל כולם, הם רצו להמשיך לחיות.

למחרת היום נראו היהודים, שציינתו לפקודה הולכים לעבודה. שורה ארוכה צעדה. הם הלכו שזרוחים, ראשיהם משפלים ורוחם נכאה. דחף פנימי צעק ממעמקי ליבם: "ברחו! הצילו את נפשותיכם!" אך הם המשיכו בדרכם. זו היתה הדרך האחרונה שבה צעדו, הם אמרו שלום למז'יריץ' עיירתם שבה אתבהו. מתי מעט חזרו אליה. הטבח בדם קר הלך וגדל. שורות שורות של יהודים עמדו מול המות האכזרי, אנשים צדיקים וישרי לב נהרגו תפלו לתוך הבורות. לגבי הגויים היה הדבר כשעשוע מבור. השחיטה גרמה להם עונג רב. מצפתם לא פעל כאשר אנשים חפים מפשע עמדו מול המות. זקנים חלשים, נשים עם ילדיהן הרכים, עוללים שטרם טעמו את טעם החיים. והם עומדים. שותקים ומחרישים דמם העיניים הנוגות מדברות בעד עצמן הן שואלות: "מה פשעיתו ומה חטאינו כי יהודים אנו?" אך טרטור מכונת-היריה נשמע שנית והם נופלים בחולשה לתוך הבורות שנועדו למותם.

"נשארו עוד הילדים התאומים של אברהם ניסנהולץ, שישובו ושיחקו לתומם על שמכיכה הפרושה על הארץ. ידם של הרוצחים עייפה מהטבח ואיש ס.ס. גרמני הכריז; שכל אשר ידבנו לבו להשליך את הילדים אל הבור, יקבל את השמכיכה בתור פרס. איכרה אחת מילאה בהתנברות את השליחות השטנית ובאה על שכרה".

כך עברו הימים, משפחות מאבדות ילדיהן, קרובי משפחה ושכנים טובים. ילדים מאבדים הוריהם בגיל רך ותשואים יתומים לנצח.

שרידי מלחמה מעטים נשארו מהעיירה מז'יריץ', והם נועדו להוכיח את רשעותם של הצוררים הנאצים שהרסו את חיי הקהילות ושפכו דב לרב. בלב פצוע ושבור עזבו היהודים המעטים שנותרו את העיירה.

מז'יריץ' לא שיתנה את פניה. שדות רחבי ידיים זרועים, האויר הצח ספוג ניחוח פרחים. בנו הגדול של הפריץ וארמונו המפואר עומדים איתן במקומם ותתנשאים כגאה על פני השטח. במדרון הגבעה כבר ניצצו רשאים ראשתים, כרים ירוקים ורעננים. שמש מאירה בשמי הטבע, ובאחת הסמטאות על מפתן חילי בית שנהרס יושב חתול ומנמנם כנגד החמה. הכל נשאר כשהיה מלבד יהודיה האהובים של מז'יריץ', שהלכו לעולמם ולא ישובו עוד.

דפנה בביוב - כחה ח' - חש"ל

מרים ילן-שטקליס

בין הנותים שלי

בין המתים שלי אני חיה
ותמתים עלי חיים סביבי ובי
נהם יותר חיים מן החיים.
כי הם בשר ודם שבלבבי.

את הקולות אני רואה והעיניים המדברות. —
הנה אמי: נעות שפתיה מול זיום של הנרזה,
ואור פניה כמלא האפקה שבעולם
מקצה עולם ועד קצה.
ואור פניה קשקש בי עד עולם.

הגינו

מאחורי גדרות התיל
צריפים שחורים,
וליד הגדר
ילד פוסע כשפניו בוכים.

- הוי, אלי! קורא הילד,
ראה עמך
כצאן המובל לטבח!
- הוי, אלי! קורא הילד,
הושע אותי מסבלי!
איך אחיה,
כשהמות מזדחל בתוכי?

ברכבת

הקרונ הגרוש
מוביל טף
למחנות המות.
הילדים המובלים
תפילה על שפתם.
הם ידעו כי המות בקרבם.
על הנאצים המתועבים
חושבים הילדים.
ולבם צועק להם:
בוא יבוא הדין!
ילדים מסכנים
למשרפות הם מובלים.

פנחס בן-זקן

למחרת הנער נלקח...
לאן?

זאת ידע האדם
שזרקו למחנות הרפאים
ולבורות האפלים...
ומשם אין עוד חוזרים.

נסים רז-ששון

השואה

ה"שואה" - מלה זאת אומרת לנו כה רבות, היא מספרת על דברים שלא נשכחם שלא ימחו מלבנו לעד. היא מספרת על ששה מליוני יהודים שהוכרעו לטבח ולאבדו, שהובלו כשה תמים לטבח. מלה זו מספרת על עוללים, על ילדים פעוטים שלא חטאו, שלא הרעו לאיש. מה אשמים הללו? מה עשו? ומה אשם עם ישראל כולו? למה? מדוע? !! מלות אלו נשאלת ללא הרף, למה העולם כה אכזרי? למה הובלו מאות למות אכזרי ואיש לא מחזה? כל העולם ראה, חזה בכל, ולא נקף אצבע למחות, למחות נגד העול הנורא שנעשה כאן נגד הדם שנשפך ללא סבה, לשוא...

נתן אלתרמן בא בתלונה כראבת לה:

"אתה שבחרתנו מכל העמים, אהבת אותנו ורצית בנו, אתה בחרתנו מכל הילדים ליהרג מול כסא כבודך, ואתה את דמנו אוסף בכדים, כי אין לו אוסף מלבדך ואתה תקדשנו מידי הרוצחים ומידי השותקים גם יחד.

בתיה לייבוביץ - כהה ח' - חשב"ח

מהרהוריו של ניצול השואה ביום העצמאות

ניצב אני קרוב מאד לבמה. התלבושות הצבעוניות מתנופפות לנגד עיני והמהוללים משולהבים. מסביבי המולה רבה וצחוק ושירה...

והשירה מזכירה לי את שירת ילדי הגיטו. שוב ניגלה לנגד עיני הסיוט. מתי אשתחרר ממנו? לעולם לא! פניה המעונות של אמה ניגלות לנגד עיני. הנה רואה אני את פניה המקומטות, ובין קמטיה זולגות דמעות חמות. והנה זוכר אני את עצמי משתחל דרך סדקי החומה להביא פת לחם לאמא. הן רק אני ואמא נותרנו מכל המשפחה הענפה.

אני מנסה לגרש מקרבי את הזכרונות האיומים, אבל הם רודפים ורודפים אותי. הלום חיי היה לעלוח לישראל, והנה אני כאן במדינה שלי. אני דורך עחה על העפר שלי. אם כן למה איני מאושר?

באוזני שוב עולים קולות הרכבה המשקשקה. ושוב נשמע קולה של אמא: כרח, בני, כרח! כפוף וברח! הצל נפשך! הן אתה האוד הכוער היחיד של המשפחה, כרח! ואם חצא, חקים יד זכרון לנו, ולו רק בלבך. היא אומרת זאח, וקולה מלא יאוש, חחינה. והיא צמוקה ויבשה. ואני קופץ...

ושוב אני חוזר אל השמחה כאן. רוח קרירה מנשבת, הדגלים מהנופפים ברוח וצבעם כהול-לבן. אני נושם עמוק-עמוק, וטוב לי מעט בלב. הן צריך לשמוח. ופתאום אני שומע קול מוכר לי: שמח, בני, שמח! קולה של אמא הוא. לעחים קרובות ניגלית היא אלי. ואני עושה כמצוה. אני שמח על-פי בקשתה.

אורה פנגרל

ארגון
יוצאי מזיריץ-דקורץ
בישראל

בית-הספר ע"ש רמז
חולון

הזמנה

הנך מוזמן בזה
לטקס הנצחת קהילת מזיריץ-דקורץ
על ידי בית הספר, רמז בחולון

הטקס יתקיים ביום השואה והגבורה, כ"ז ניסן תשכ"ח (25.4.68)
בשעה 7.00 בערב באולם החסתדרות בחולון רחוב בלום 41

בתכנית:

מקהלה

דברים

מסכת יזכור

מחזה, הילדים מרחוב מאפוי מאת שרה נשמית
ע"י החוג הדרמטי של בתי"ס בחדרכת דן להב

הועדה המארגנת

אוטובוסים מתליאביב 91 ו'92.

טקס ההנצחה של קדושי מזיריץ

(רשמיים וחיות)

... כשנכנסתי לאולם ההסתדרות עברה התרגשותי כל גבול...

דמעות זלגו מעיני, כשהאיש סיפר על הילדים הקטנים, היחפים הרעבים.

דמעות עמדו בגרוני...

שמשון דיין - כחה ז'

... עצוב מאד היה הטקס הזה. הוא גפתח ע"י בחור, שגיגן מנגינה עצובה, שהזכירה

לי את סבלות אחינו בגולה. לנגד עיני עברו המראות העגומים...

רות סימן-טוב - כחה ז'

- על דעת יוצאי מד' יריץ', על דעת המורים התלמידים של בית-הספר ע"ש רמז בחולון, ביום השואה והזכרון תשכ"ח אני פותחת בזאת את טקס ההנצחה. נשמותיהם של קדושי מד' יריץ' - אנשים, נשים וטף - מרחפות עתה בחללו של האולם הזה. לזכרם מוקדש ערב זה...

היה זה קולה של תלמידת בתה ח', המנחה של הטקס. דבריה העבירו בי צמרמורת עזה. נרעדתי. עמדתי דומם, בשגל של הרהורים הציפני. מראות הזועה של יהודים מובלים לטבח בשה אלוף נראו לנגד עיני בחלום-בלהות. כמבעד לערפל שמעתי את קולו של הקרין, בשהוא אומר את ה"זכור"...

אני צריך הייתי לדקלם יחד עם חברי את שירה של קדיה מולודובסקי "בחול עם לבן". בשהגיע תורי קראתי בלהט על דגלו של ישראל, שעתה מתרומם הוא ומרעיד...

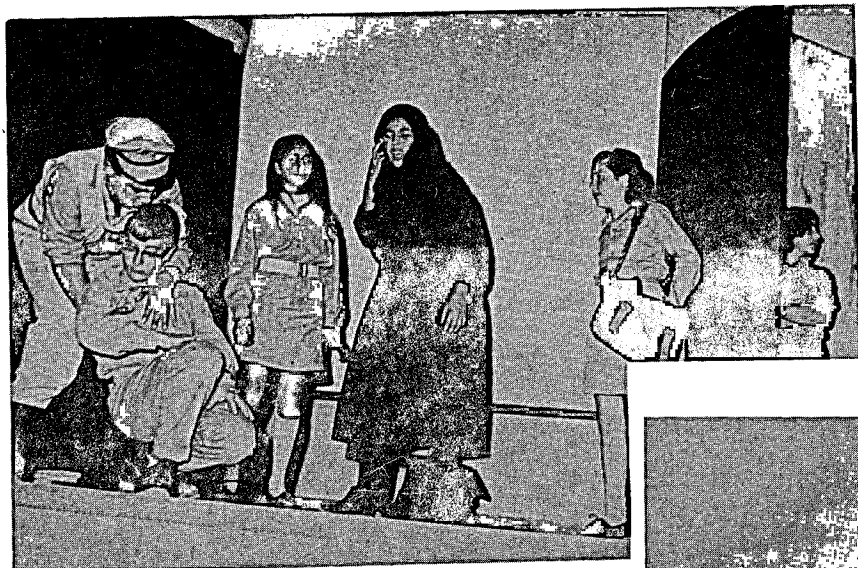
לאחר-מכן, בזה אחר זה, נגשו ששה מניצולי מד' יריץ' והדליקו בידים רועדות את הנרות לזכר הקדושים, מי בשקט כואב ומי בבכי עצור. הבטתי בהם וחשבתי: האם אלה הרגישו על בשרם את אכזריותם של הנאצים? לשאלה זו שמעתי את התשובה מפי מר סבוראי, נציג העיירה, שנאם נאום נרגש. אני הושפעתי מאוד מדבריו.

בחלק השני של המסכת הוצג המחזה "הילדים מרחוב מאפוז" ע"י החוג הדרמתי של בית-ספרנו. אני השתתפתי בהצגה זו, מילאתי בה תפקיד די נכבד. לדעתי, היתה זו הצגה יפה מאוד. רבים התרשמו ממנה מאוד.

הטקס תם בשירת "התקוה", אך לא נשלם, בי בכל יום ובכל רגע עלינו להזכיר ולהנציח את חללי השואה. בית-ספרנו לקח על עצמו את האחריות, את המצוה להנציח את העיירה מד' יריץ'. ואם הרבה אנשים מבוגרים אין להם פנאי לעשות זאת, אז אנו, התלמידים והמורים, מוברחים וחייבים לעשות זאת למען אחינו.

משה דרויש - כתה ז'

ההצגה:
"הילדים
מרחוב
מאפ"ן"

נציג ארגון יוצאי מדינת ישראל, מר ישראל סבוראי

מנהל בית - הספר מר היזולר

...וברגעים אלה הרגשתי, שאני חיה באמת בזמן הנורא ההוא, כאשר היו צריכים להתחבא מאימת הנאצים ולשמוע התפוצצויות אדירות ולדאוג כל רגע, שהנה באים הגרמנים...

רנית ינקונסקו - כחה ז'

ערב יום חמישי. יום השואה הזכרון. עמדנו מצפים לתחילת הטקס לזכר הקדושים. המקהלה שרה מספר שירים, ולאחריה החלה המסכת. עלינו על הבמה. תורי הגיע. עמדתי נרגשת, בראותי את ניצולי העיירה בוכים ומעלים בזכרם את הימים הנוראים, אשר בהם בנים ובנות, אחים, אבות ואמהות נכרתו ע"י הכורת הנאצי השאירו ילדים יתומים והורים שכולים. משפחות רבות הושמדו כולן ולא נשאר להן שריד ופליט.

החוג לדרמה הופיע בהצגה "הילדים מרחוב מאפוי", שתוכנה - הצרות, התלאות והמות שידעו ילדי השואה.

הם אינם עמנו עוד, אבל אנו רואים אותם וזוכרים אותם.

יהי זכרם ברוך!

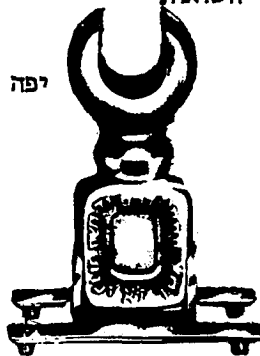
ניצה קז - כתה ז'

... לפתע נשמעה מנגינת-אבל עצובה, כאילו היתה בוקעת ממעמקי הלב. כולם התרגשו מאוד. היו שבכו בזכרם את משפחותיהם שאבדו.

נרות-הזכרון האירו את הבמה באור יקרות לזכר היקרים שנספו.

בשעת ההצגה חשבתי בלבי: כמה אני מאושרת שלא הייתי תחת ידם של הגרמנים. לבי דאב על הילדים האומללים, ילדי השואה.

יפה קצב, כתה ז'

נו היכרותו של יד ושם

לכל בית יחודי, נראה למעלה מעין פה עמוד של איש מעונה ונחנק ראש הגר צמוד לחוליית שרשרת. המבטאת שעבד. הגר הוא יציקת ברזנה חלולה. הוא יכול להביל כמות של שמן למאור שתספיק ל-24 שעות בערך. הפה המעוד הוא מקום הפחיל. גובהו כ"מ 14 ס"מ.